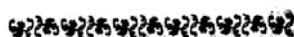

fegyverzett lovast, a galamb helyén pedig egy láthatatlan, ám mégsem áttetsző templomot találunk. Hanem talán inkább az, hogy a *Hymni Tres* sikeres kísérletet tett a hasonlóság nélküli képi Szentháromság-ábrázolásra: az első himnusz szimbolikus színekdokhéval, a második prosopopeikus metaforával, a harmadik összetett metonímiával oldotta meg a feladatot. És bár valóban meglehet, hogy mindez csupán *illustratio*⁴², s nem tulajdonképeni ábrázolás, az ettől függetlenül bizonyosnak látszik, hogy a régi magyar költészet a XVI. század végén, Balassi Bálint költészetével eljutott arra a poétikai szintre, ahol már nem jelent megoldhatatlan problémát a költészetten kívüli okokból letiltott retorikai eszközök helyettesítése: funkcióiknak egyéb trópusokra történő átruházása, s ahol már a tropológiai mozgások (s ezt a beszélő Nabugodonozor és Dávid exemplumára, illetve a lélek templomként történő metaforizációjára építő önmegjelenítéseiben lehet megfigyelni) immár jelentős antropológiai eredményekkel is járnak. A kérdés ezen a területen immár az lehet, hogy vajon retorikai értelemben valóban foglalata-e a *Hymni Tres* Balassi istenes költészetének (vagyis, más szavakkal az, hogy hogyan viszonyul ezekhez a nagyon bonyolult tropológiai mintázatokhoz az életmű többi istenes ill. egyéb témájú verse); továbbá az, hogy mit kezdtek ezzel a hagyománnyal a magyar vallásos költészet későbbi tradíciói (a XVII. század vallásos szövegei mellett lásd pl. Ady Endre felettébb közhelyes, ugyanakkor mégis igencsak szubverzív Isten-megjelenítéseit); nem utolsósorban pedig az, hogy a XVI. századnak ezek a felforgató képi-ábrázolásbeli újításai miféle hatástörténeti kapcsolatban állhatnak (már ha egyáltalán) azzal a jóval későbbi, ám bizonyos tekintetben szintén meg lehetőségen emlékezetes szöveghellyel, ahol a boldogság igazi alakja egy másfél mázsás disznó.

16 BALASSA BALINTNAK

HYMNVS SECVNDVS.

Ad Deum Filium, pro impetranda mi-
litari Sermite.

SALVATOR MUNDI

A Z szent Háromságnak kinek imádkoznak Christus másod személye,
Régi

⁴² A *illustratio* problematikájához bővebben lásd: BARTÓK István: *Doce praedicare. Az első magyar nyelvű egyházi retorika.* ItK, 1981, 1–16.